

Bruine kiekendieven 2010

De verwachtingen in het voorjaar 2010 waren, na het fantastische kiekendievenjaar 2009, hoog gespannen. Met 35 koppels vorig jaar werd onze regio IJzer en Polder immers op de Vlaamse kiekendievenkaart gezet. In geen enkele regio in Vlaanderen waren er zoveel broedende kiekendieven aanwezig en zeker al niet in graanvelden. Kon het succes van 2009 worden herhaald in 2010 of hadden we een terugval?

Aantal broedgevallen

De zeer hoge cijfers van vorig jaar werden dit jaar niet meer behaald maar van een serieuze terugval was er ook geen sprake: 27 broedende koppels bruine kiekendieven vonden hun weg in onze geliefde regio. Dit is een terugval van 23 % maar nog steeds een stuk boven de 18 broedgevallen uit 2008 of de 21 uit 2007. Als we het positief willen formuleren: het was ons tweede beste kiekendievenjaar ooit! Natuurlijk waren we wat teleurgesteld dat we niet terug vooruit gingen maar een vooruitgang na een jaar van verdubbeling van de broedgevallen was natuurlijk te spectaculair om waar te zijn.

Het aantal territoriale aanwezig, maar niet-broedende, koppels steeg van 7 naar 11. Het zijn koppels waarvan één van beiden nog onvolwassen is (tweedejaars) en hierdoor niet tot eileg kunnen overgaan. Deze vogels vormen de wachtkamer voor het volgende broedseizoen. Al hun territoria waren gelegen in graanvelden, wellicht omdat er keuze genoeg is in dit areaal binnen het immense polderlandschap. Vaak zijn het koppels die relatief laat op het seizoen (eerste week van mei) opduiken maar wel het ganse broedseizoen aanwezig blijven én waar je frequent prooioverdrachten kunt waarnemen.

Als we beide cijfers optellen komen we tot een minimale populatie van 38 koppels tegenover 42 vorig jaar. Van een echt verval is er dus geen sprake.

Jaar	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Totaal	
Broedgevallen	15	12	14	11	18	15	21	18	35	27	186	18,60 gemid 01-10.
IJzervallei	7	6	4	4	10	7	9	9	10	10	76	
Polders	8	6	10	7	8	8	12	9	25	17	110	
Mogelijke broedg.										2	2	
Territoriale koppels			2	3	4	0	2	3	7	11	32	

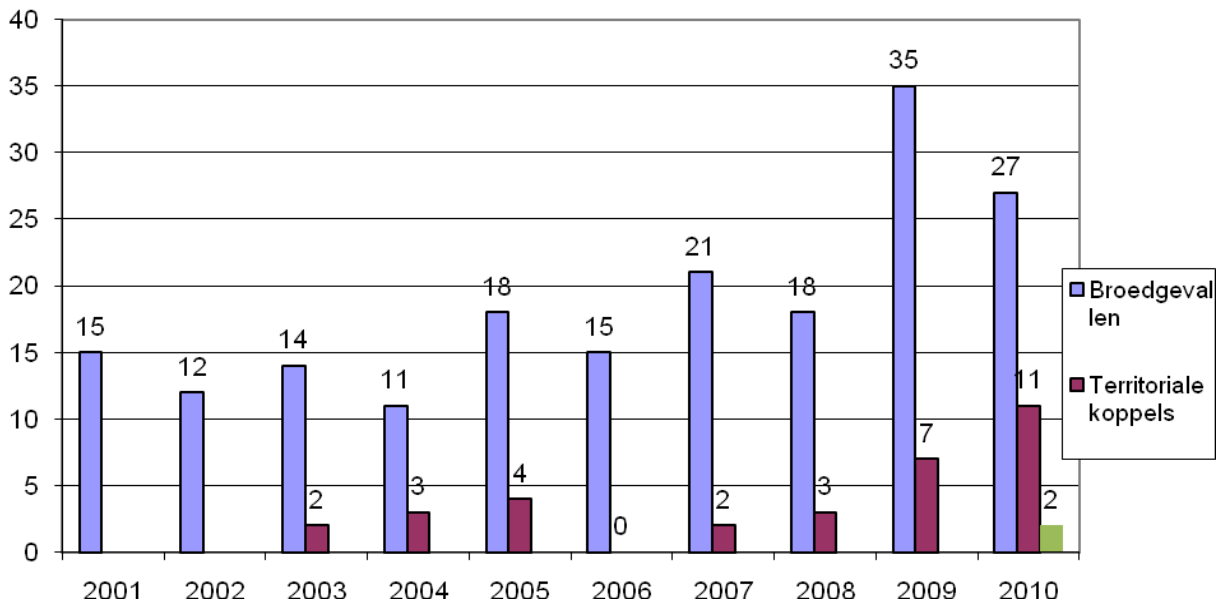
Dit jaar hebben we een categorie bijgevoegd namelijk de mogelijke broedgevallen. Op minimum een drietal locaties troffen we in de laatste week van april tot ongeveer de derde week van mei adulte vogels aan die volop bezig waren met nestbouw. Of er eieren werden gelegd is niet duidelijk aangezien we in deze fase nooit naar het nest gaan. In tegenstelling tot de territoriale koppels vielen deze koppels uiteen en waren ze dus niet aanwezig tijdens het ganse broedseizoen.

Tenslotte moeten we nog twee uitgemaaide koppels vermelden in de Bulskampstraat te Veurne en in de Brabanthoek te Reninge. Na het maaien begin mei werd geen spoor meer teruggevonden van deze koppels.

Als we de verhouding IJzervallei versus polders onder de loupe nemen, dan zien we dat de 'terugval' voornamelijk op rekening komt te staan van de polders. Het aantal broedgevallen in de IJzervallei bleef stabiel op 10. De terugval van het aantal kiekendieven in graanvelden (zie verder) liet zich duidelijk voelen in de cijfers van de polders.

Zekere broedgevallen, mgl broedgevallen en territoriale koppels bruine kiekendief IJzer en Polder 2001- 2010

Het relaas

Hieronder proberen we per gemeenten de merkwaardigste broedgevallen te noteren. Sommige komen ook aan bod in een andere rubriek van dit artikel.

Nadat Alveringem vorig jaar terug op de kiekendievenkaart werd gezet met twee broedgevallen, deed deze gemeente dit jaar nog beter met een derde broedgeval, weliswaar een geval van bigamie. Net zoals vorig jaar broedde een koppel succesvol (4 uitgevlogen jongen) in een rietgracht. Op een bepaald moment was er een tweede broedpoging (hoogst waarschijnlijk bigamie) op nauwelijks enkele honderden meters verder maar deze poging ging niet door. Het koppel dat vorig jaar in een gerstveld broedde belandde dit jaar in een klein overhoekje met riet en slaagde erin om zo maar eventjes 6 pulli groot te brengen. Aan de overkant van de straat, nog geen kilometer verder, vloog wat later nog een tweede nest uit met minimum 3 juvenielen. Medewerker Jef Desaeveer kon deze bigamie mooi gade slaan: toen het mannetje met een prooi aan de Steendam kwam aangevlogen en Jef zag staan, twijfelde hij, hij cirkelde eens rond, riep het vrouwtje op het nest niet maar vloog direct naar z'n tweede vrouwtje aan de Waterhuizekes om daar z'n prooi af te staan.

In Lo-Reninge bleven de broedgevallen in het agrarische gebied steken op één broedgeval rond het gehucht Ashoop. Ook al was het koppel, wellicht hetzelfde koppel van het jaar voordien, reeds vroeg present, toch mislukte het broedgeval. Vermoedelijk voedselgebrek in de polder (zie ook verder). Daarnaast waren er ook twee koppels in de broeken aanwezig: één succesvol koppel in het Westbroek en één mislukt koppel in Noordschotebroek.

In Middelkerke werden twee paartjes opgetekend, telkens succesvol in riet (min. 2 uitvliegende jongen).

Het meest succesvolle kiekendievengebied is gelegen in en rond Lampernisse (Diksmuide). Niet alleen door het aantal broedgevallen maar ook en vooral door het nestsucces. Naast de bigamiegevallen aan de rand van Lampernisse in Zoutenaie en Fortem waren er nog twee succesvolle nesten in de kern van Lampernisse. Het nest langs de Zannekinstraat was tijdens het begin van seizoen ook een bigamiegeval maar het tweede koppel viel weg tijdens het broedseizoen.

In de polders van Pervijze waren twee koppels aanwezig maar jammer genoeg mislukten beiden.

Tenslotte nog een bigamiegevalletje in Veurne. In Zoutenaie kwam een koppel kiekendieven nestelen in een rietgracht aan de rand van het weidegebied van Lampernisse. Begin juli vlogen de

jongen van dit nest reeds uit maar het mannetje bruine kiekendief had nog energie over en begon, nauwelijks 300 m verder en eveneens in een rietgracht, aan een tweede nest met een ander vrouwtje. Hier vlogen de jongen uit begin augustus.

Merkwaardig was ook het feit dat in het volledige westelijke poldergebied in Veurne (De Moeren) geen enkel succesvol nest te bespeuren viel. Enkel drie mogelijke broedgevallen en verschillende territoriale-niet broedende kiekendieven.

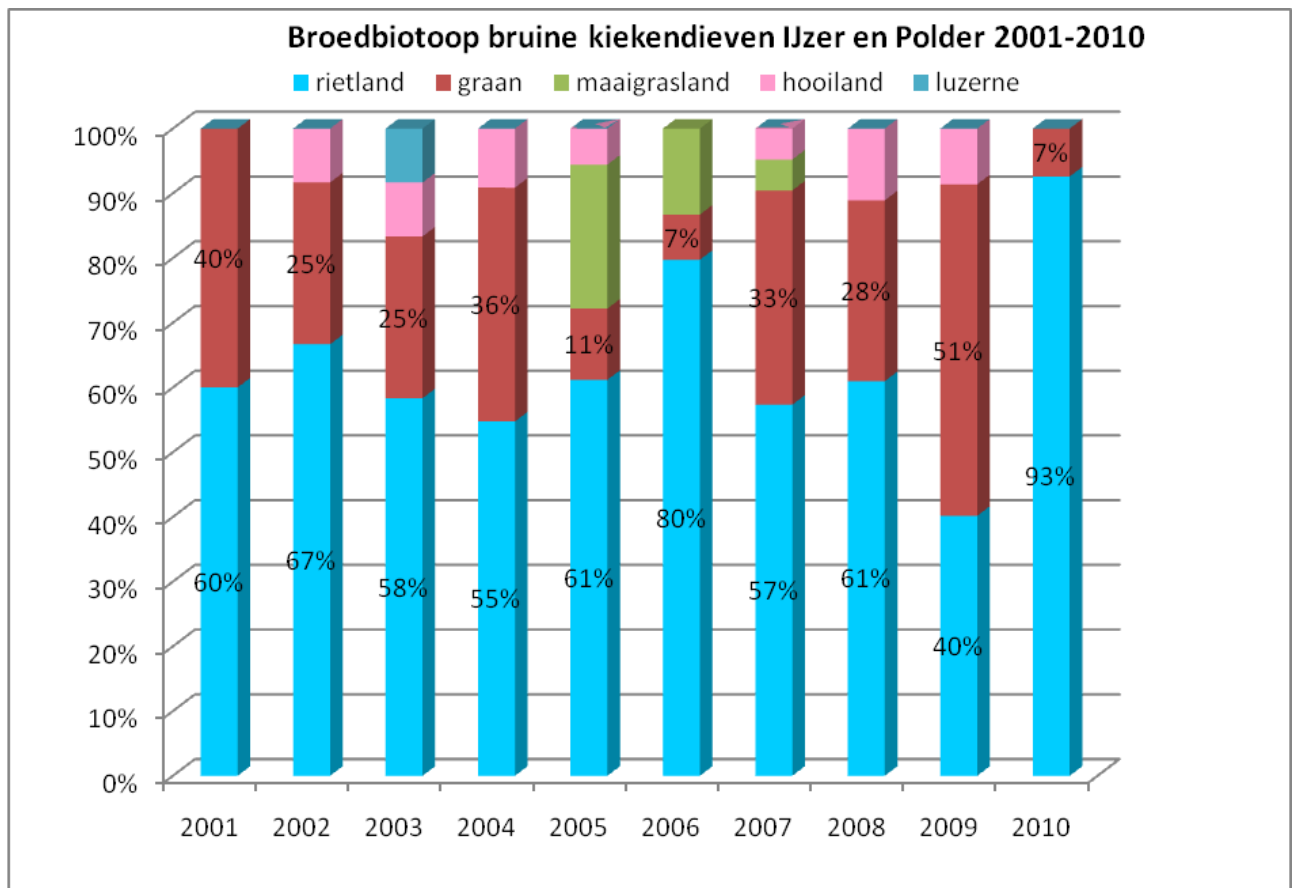
Broedbiotoop

Vorig jaar broedde meer dan de helft van onze populatie in graanvelden. Het grote verschil dit jaar was dat er amper kiekendieven broedden in graanvelden. Slechts twee van de 27 nesten vonden we terug in graan: respectievelijk één in tarwe en één in gerst. In procenten klinkt dit als volgt: 7 % in graanvelden en 93 % in riet. Hierbij moeten we wel opmerken dat hierbij vaak werd gekozen voor smalle rietgrachten! De territoriale, niet-broedende, koppels alsook de mogelijke broedgevallen moesten we daarentegen allemaal situeren in graanvelden.

We stellen tevens vast dat het percentage graankiekendieven teruggevallen is tot op het niveau van 2006, het vorige magere muizenjaar in de polders. Na de lange winter van 2010 waren de gerstvelden eind april absoluut niet hoog genoeg om kiekendieven te laten nestelen. Dit dreef de koppeltjes naar de rietgrachten die eveneens massaal beschikbaar zijn in onze polders. Bovendien was de muizensituatie in onze polders verre van ideaal zodat een terugval van de broedgevallen in de graanvelden van onze polder een logisch gevolg is.

Dit jaar werd ook aangetoond dat er niet zoiets bestaat als graankiekendieven: kiekendieven die de overstap hebben gemaakt naar graan en dit ieder jaar consequent doen of die opgegroeid zijn in graan en later ook zelf gaan nestelen in graan. Nee, het zijn opportunisten die ieder jaar de meest optimale keuze maken. Is de voedselsituatie niet optimaal in het agrarische poldergebied dan verschuiven ze naar betere gebieden (dit was in 2010 Lampernisse) en wanneer het graan er niet de optimale hoogte hebben, versassen ze naar hun oerbiotoop: het riet.

Het meest succesvolle gebied in 2010 was het atlasblok (25 km²) rond Lampernisse: dit hok herbergde zo maar eventjes zeven broedgevallen, twee gevallen van bigamie inbegrepen. Vorig jaar was het agrarische hok te noorden van dit atlashok het meest succesvolle met zes broedgevallen. De voedselsituatie rond Lampernisse was dit jaar (en nog steeds in de winter 2011, getuige de ruigpootbuizerds en de velduilen) blijkbaar zo optimaal dat er een verschuiving kwam vanuit het agrarische gebied naar dit weidevogelgebied.

Broedsucces

In 56 % (of 15 nesten) van de broedgevallen hadden we zekerheid omtrent het slagen van het broedsel: één of meerdere jongen konden met succes uitvliegen. Het verschil met vorig jaar is hier amper +2 %, te verwaarlozen dus.

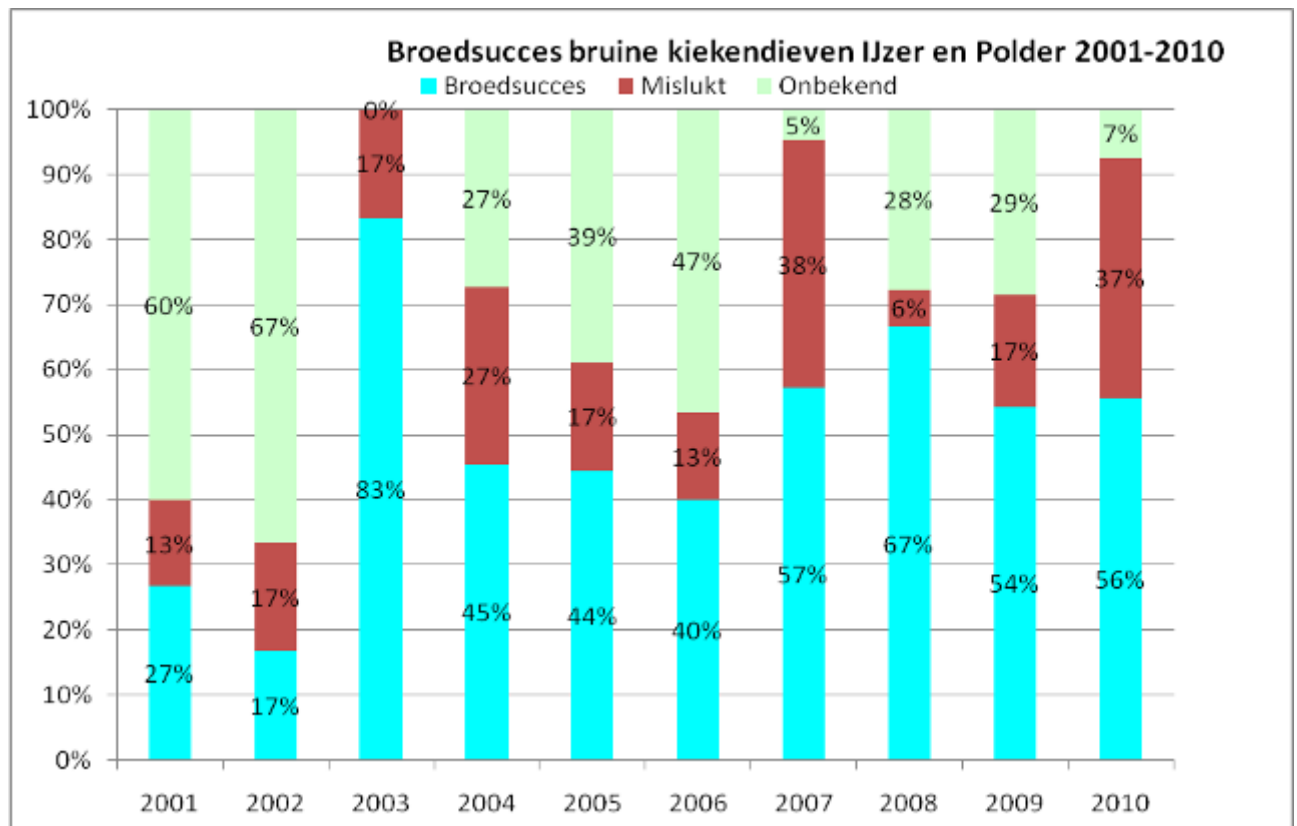
Het grote verschil met vorig jaar ligt in het aantal mislukte broedgevallen. Dit nam toe van 17 % tot 37 %. In reële cijfers was er een mislukking in 10 van 27 broedgevallen.

De mislukkingen zijn netjes verdeeld: de helft in de IJzervallei, de andere helft in de polders. De mislukkingen in de IJzervallei zijn vaak toe te schrijven aan predatie. Daarnaast waren er in één geval duidelijke sporen van menselijke verstoring (Noordschote).

In de polders speelden bij de mislukkingen verschillende factoren mee. Het broedgeval op de Suikerfabriek mislukte, wellicht door predatie (bunzing?). Op 22 mei waren er nog drie jongen en 5 eieren aanwezig ! Ook na de herleg volgde een mislukking. Het rietveld waarin de kiekendieven broedden bevat amper nog water zodat zoogdieren zonder probleem het nest kunnen bereiken. Het was de eerste mislukking sinds 1997!

Dit jaar was het aantal graankiekendieven eerder beperkt. Eind april waren er weinig graanvelden voldoende hoog om nestelende kiekendieven te herbergen. Daarom werd er vaak gekozen voor een aanpalende smalle rietgracht. Het gevolg hiervan is dat het nest vaak gevoelig was voor menselijke verstoring of predatie. Het aantal mislukkingen op dergelijke locaties was nog relatief beperkt maar in Zoutenaai verloren we hierdoor toch een koppel dat reeds sedert 2007 telkens in een gerstveld in de buurt tot broeden kwam maar nu de keuze maakte voor de rietgracht, ook al zagen we het vrouwtje vaak midden in het gerstveld zitten (met de kop boven het graan uitstekend).

In de omgeving van de Ashoop mislukte eveneens een nest. Eind april was het koppel aanwezig bijna op dezelfde plaats waar ze het jaar voordien met succes broedden. Het koppel werd met een prooioverdracht op 12 mei nogmaals bevestigd maar slechts op 22 juni gingen we naar het nest. We vonden 3 eieren en een pasgeboren jong. Het eerste ei was dus pas de derde week van mei gelegd, wat aantoont dat de voedselsituatie in de polders verre van optimaal was. Op 6 juli volgde een tweede controle, het nest was leeg, mislukt.

Nestgemiddelde

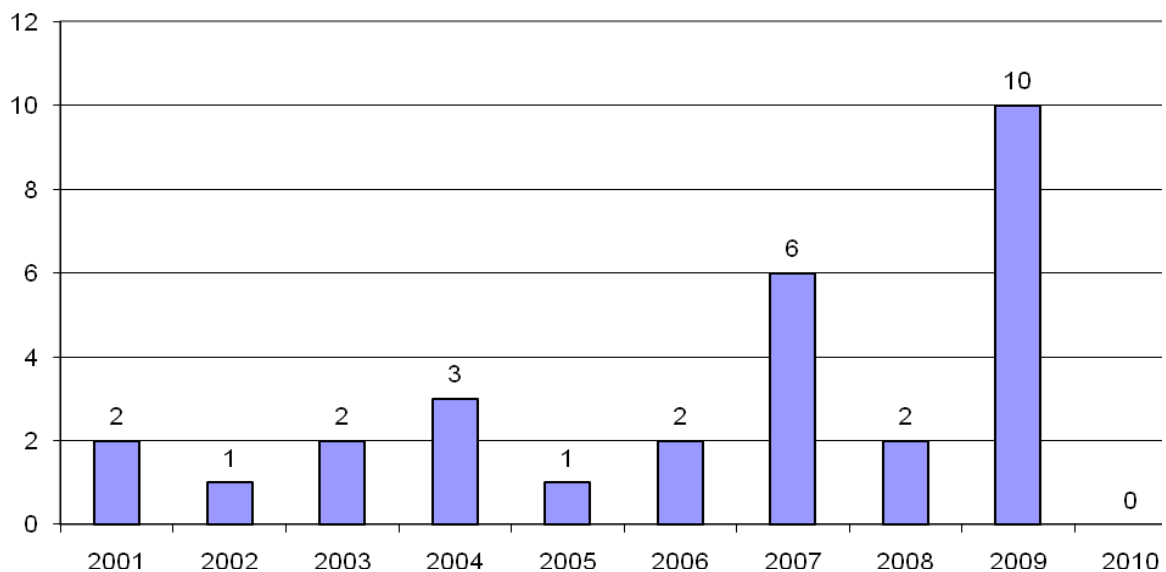
Het nestgemiddelde wordt berekend uit het aantal gecontroleerde nesten. Meestal zijn dit de nesten die worden geringd (in graanvelden). Soms komt er ook informatie van medewerkers die in de buurt van het nest zijn geweest of het aantal uitvliegende jongen konden controleren.

Met het nestgemiddelde van 4,17 werd het tweede hoogste cijfer ooit behaald, maar dit gemiddelde moet worden gerelativeerd aangezien er slechts 6 nesten werden gecontroleerd. Toch is de uitschieter met zes uitvliegende pulli in de omgeving van Fortem het vermelden waard. Zeker wanneer je weet dat manlief nog een tweede vrouwtje met drie uitvliegende pulli moest onderhouden wat verderop. Er moet wel worden bijgezegd dat het tweede nest een stuk later uitvloog. Door deze spreiding in de tijd kon hij, samen met z'n twee vrouwtjes, perfect twee nesten succesvol laten uitvliegen.

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	Totaal
1 pulli							2	1	4		0
2 pulli	1										8
3 pulli			3	2	2		2	3	5	1	18
4 pulli		1	3	1	1	1	1	4	5	2	19
5 pulli						1	4		3	1	9
6 pulli										1	
Gecontroleerde BG	1	1	6	3	3	2	9	8	17	6	56
Aantal pulli	2	4	21	10	10	9	34	27	60	25	202
Nestgemiddelde	2,00	4,00	3,50	3,33	3,33	4,50	3,78	3,38	3,53	4,17	3,61

Nestbescherming

Aangezien de beschermingsacties volledig te situeren zijn in graanvelden en het aantal graankiekendieven eerder beperkt was dit jaar, is het logisch dat er weinig, eigenlijk geen, bescherming nodig was in tegenstelling tot de vele interventies vorig jaar.

Kiekendievenproject in Vlaanderen

Vorig jaar zat onze werkgroep reeds voor een eerste keer aan tafel met Anny Anselin van INBO om een gezamenlijk kiekendievenproject in Vlaanderen in de steigers te zetten. De bedoeling was om samen met andere kiekendievenregio's zoals Middenkust, Oostkust, het Meetjesland, het Waasland en de linker Schelde-oever gezamenlijke afspraken te maken omtrent de opvolging van kiekendieven in Vlaanderen.

In maart 2011 kwam het project tot stand : er werd een handleiding samengesteld, de powerpoint

“broedstatus bepaling bij bruine kiekendieven zonder nestbezoek” van de Werkgroep Roofvogels Zeeland van Henk Castelijm werd ter beschikking gesteld onder de vorm van handige geplastificeerde, in het veld bruikbare kaarten, en in De Otter werd een kiekendievenavond georganiseerd samen met het RLIJP, waar een 50-tal mensen op af kwamen.

Ons invoersysteem in Google Maps (ingevoerd door Elien Dewitte) werd ook in de rest van Vlaanderen ingevoerd.

Kris Degraeve